

A litván politikai perspektíva a talaj fenntarthatóságának fejlesztésére

Az EJP SOIL gyakorlati eredményei kiindulási alapot jelentenek a politikusok számára a jövőbeli gazdasági fejlődés iránymutatásainak és a jogalkotási folyamatok megalkotásának kidolgozásában. Kiemelkedő jelentőségű annak ismerete, hogy milyen talajkészletek állnak rendelkezésre, valamint mi várható a talaj potenciális termékenységetől.

Szerző: Dr. Virginijus Feiza (Litván Mezőgazdasági és Erdészeti Tudományos Központ, LAMMC) és Line Carlenius Berggreen.

Agyagos vályog (*Endocalcary-Endohypogleyic Cambisol*) talajszelvény vizsgálata Litvánia északi részén. Ez a talajtípus termékeny, kötött, semleges kémhatású és nehezen művelhető. Növénytermesztési szempontból döntő tényező a talajművelés időzítése. Fotó: Jonas Volungevičius, a Litván Mezőgazdasági és Erdészeti Tudományos Központ (LAMMC) egyetemi docense.

Mi, akik a múlt alapjain élünk megpróbáljuk előre látni a jövőt. A mezőgazdaság ugyanilyen: múltbeli és jelenlegi erőforrásokra épít - talajra, tájra és éghajlatra, míg a mezőgazdaság jövője olyan, mint egy útépités.

A talajokkal kapcsolatos kihívások Litvániában

Az Európai Unió országaiban fellelhető 24 tipológiai talajcsoportból Litvániában 12 található. Többségük körülbelül 10-12 ezer évvel ezelőtt, gleccserek formálta moréna területen kialakult ásványi eredetű talaj. A gleccserek által kialakított tavak üledékén kialakult, szerves eredetű talajok, mint például a tőzegek pedig a síkságokon található. A humusztartalom az ásványi talajok felső (0-20 cm) talajrétegében ritkán haladja meg a 3-4%-ot, általában 1% körüli. Az alacsony szervesanyagtartalom jelenleg az egyik legnagyobb probléma, amit a talajok termékenységének javítása érdekében meg kell oldani. A növénytermesztéssel és egyben állattenyésztéssel foglalkozó gazdaságok száma kevés Litvániában, ezért a szervestrágya felhasználás minimális az országban.

Egy másik kihívás Litvániában, hogy az ország keleti és nyugati dombvidékén található ásványi talajok igen erősen savanyúak (pH 3,5-5,0). A savanyú kémhatású talajokat időszakosan meszezni kell, hogy egyes gazdasági növények (pl. őszi búza, lágyszárú évelő hüvelyesek) termesztéséhez optimális környezetet biztosítsanak. Egyik alkalmazkodási stratégia az lenne, hogy a savanyú talajt kedvelő növények termesztését kibővítik ezekre a területekre a jövőben.

Ezenkívül a litván talajok harmadik jellemzője, hogy a növények számára felvehető makrotápanyagtartalom alacsony. Ezek a talajok általában gyengén szerkezetesek és a tömörödéssel érzékenyek, ezért a növények gyökernövekedése gátolt. Ezekben a területeken a bőséges csapadék hatására megnő a belvíz kockázata, míg csapadékhiány esetén a tömör réteg miatt a növények gyökerei nem érik el a nedvesebb talajréteget.

Az Agrárminisztérium 2018-ban kiadta a „Fehér könyv a mezőgazdaságról és a vidékfejlesztésről” című kiadványt. Ez a tervezet határozza meg a vidék és a mezőgazdaság fejlődés hosszú távú politikai intézkedéseit 2030-ig. A „Fehér Könyv”-ben felsorolják a talajhasználattal és gazdálkodással kapcsolatos problémákat és bemutatják azokat az intézkedéseket, amelyek a fenntartható talajhasználat és gazdálkodás elérését biztosítják. A kiadvány segít abban, hogy az intézkedések megvalósításával jelentősen javul majd a talajhasználat a fenntarthatósága Litvániában. Különös figyelmet fordítanak arra, hogy a tápanyag felhasználás hatékonysága javuljon és a növényvédő szerek iránti igény csökkenjen.

A litván talajok jelene és jövője

A Litván Mezőgazdasági és Erdészeti Tudományos Központ (LAMMC) „Litvánia talajainak állapota: a jelen és a jövő” néven tudományos-gyakorlati megbeszélést szervezett 2019 őszén. Dr. Virginijus Feiza (LAMMC), az EJP SOIL partnere beszámolt a litvániai talajok jelenlegi állapotáról, amely a gazdálkodók, a hatóság és a média számára is különösen érdekes volt. A rendezvényen tudósok, politikai döntéshozók és az agrár-üzleti szektor képviselői vitatták meg a litván talajok multifunkcionalitásának jelenlegi helyzetét, valamint a talajok ökoszisztéma-szolgáltatásának jövőbeli kilátásait.

A Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat átdolgozott kódexét mutatták be a résztvevőknek ([link a litván kódexre](#)). A kódex ajánlásokat és tanácsokat tartalmaz a fenntartható talajhasználat és gazdálkodás gyakorlatára, illetve a levegő- és vízkészlet felhasználására annak érdekében, hogy az éghajlatváltozás negatív hatásait enyhíteni lehessen és a környezeti változásokhoz való alkalmazkodásra. A kódex felsorolja a mezőgazdasági tevékenységekre vonatkozó jelenleg hatályos Európai Unió és nemzeti jogszabályokat. A megbeszéléseken a résztvevők egyetértettek abban, hogy a mezőgazdasági talajhasználatot és gazdálkodást annak környezetbarát, agronómiai elfogadhatósága és gazdasági életképessége alapján kell értékelni.

A megbeszéléseken résztvevők (balról jobbra): Dr. Jonas Volungevičius, a Litván Mezőgazdasági és Erdészeti Tudományos Központ vezető kutatója, a Vilniusi Egyetem egyetemi docense; prof. Gediminas Staugaitis akadémikus, a Litván Mezőgazdasági és Erdészeti Tudományos Központ Kémiai Kutatólaboratóriumának igazgatója; Dr. Virginijus Feiza, a Litván Mezőgazdasági Intézet Talaj- és Növénytermesztési osztályának vezetője; Mr. Petras Puskunigis, a Litván Mezőgazdasági Vállalkozások Szövetségének elnöke; Mr. Aušrys Macijauskas, a Litván Gabonatermesztők Szövetségének elnöke; Ms. Dovilė Karlonienė, a Litván Környezetvédelmi Minisztérium tanácsadója (Természetvédelmi és Erdőpolitikai Osztály); Mr. Saulius Jasius, a Litván Földművelésügyi Minisztérium Fenntartható Mezőgazdálkodás osztályának tanácsadója.

Kutatás és gyakorlat összekapcsolása a mezőgazdasági szektorban

Saulius Jasius, a Litván Földművelésügyi Minisztérium Fenntartható Mezőgazdálkodás osztályának tanácsadója szerint az EJP SOIL program fontos pontja, hogy összekapcsolja a kutatást és a gyakorlatot a mezőgazdasági szektorban.

„Először is, nagyon fontos, hogy a Litván Földművelésügyi Minisztérium megismerje az EJP SOIL program tevékenységének gyakorlati eredményeit.” – mondta Saulius Jasius; „A gyakorlati eredmények jelentenek kiindulási alapot a politikusok számára az országunk jövőbeli gazdasági fejlődésére és a jogalkotási folyamat megalkotására vonatkozó iránymutatások kidolgozásában.”

Mindenki egyetértett abban, hogy kiemelkedő jelentőségű annak ismerete, hogy milyen talajkészletek állnak rendelkezésre az európai mezőgazdaságban, és hogy mi várható el a talajoktól a világ növekvő népességének táplálásában.

Politikai és gyakorlati szempontból is fontos, hogy megismerjük milyen változások lépnek fel a talajokban a különböző éghajlati viszonyok között. A hosszú távú terepi tartamkísérletek eredményeinek értékelése megmutatja a talaj alapvető tulajdonságaiban történő változásokat és a művelés alatt álló talajok szén-dioxid kibocsátásban betöltött szerepét, illetve a kibocsátás lehetséges csökkentésének lehetőségeit.

Az agrárpolitikának figyelembe kell vennie a jövőben az emissziót és annak lehetőségét, hogy helyi körülmények között hogyan lehet megkötni a szén-dioxidot.

„Arra számítunk, hogy az EJP SOIL program nemcsak számításokkal becsli az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását, hanem országos szinten is végez majd helyszíni méréseket.” – mondta Saulius Jasius.

Végül Jasius kifejezte, hogy a Litván Földművelésügyi Minisztérium tagjaként új ismeretek és szakértelem megszerzését várja az EJP SOIL műhelytalálkozó, terepi napjai és konferenciái során.

"Minél több talajjal kapcsolatos problémával foglalkozunk, annál értékesebb gyakorlati ajánlásokra számíthatnak az érintettek." Végezetül Saulius így zárja: „Az EJP SOIL program ambiciózus, és sok sikert kívánok minden szervezőnek a célok eléréséhez.”

Fehér könyv a mezőgazdaságról és a vidékfejlesztésről: Várható intézkedések:

- A gazdák nem kevesebb, mint felének vetésforgót kell alkalmazni szántóterületének legalább 75%-án;
- A gazdaságokban megtermelt és az élelmiszeriparban feldolgozott termelés mintegy 20%-a biotermék lenne;
- A fenntartható gazdálkodás szélesebb körű megvalósítását, beleértve a direktvetést és a csökkentett talajművelést.
- Tájékoztatást fognak nyújtani a gazdasági szintű innovációk megvalósításáról, valamint a hazai és külföldi tudósok által publikált kutatási eredmények adatairól. Növelni fogják a tudósok és a mezőgazdasági szaktanácsadók közötti együttműködést.
- A szerves talajok fenntartható kezelésének biztosítása, ideértve a nedvességtartalom helyreállítását és a művelés csökkentését. „Kétirányú” talajrehabilitáló rendszert vezetnek be azzal a céllal, hogy szabályozzák a vízelvezető rendszerekben a víz mozgásának legalább 1/3-át.